

Tegevuskava täitmise aruanne RES 2018-2021 tulemusvaldkondadest tulenevalt:

2.2. Majanduspoliitika, riiklikud investeeringud ja maksundus

2.2.1. Riigi rahandus (Rahandusministeerium)

Eesmärk:

Eelarvepoliitika on jätkusuutlik ja makromajandust tasakaalustav.

Läbi tsüklite tugevana hoitud eelarvepositsioon, madal netovõlakoormus ja Euroopa kriisihaldusmehhanismid võimaldavad hakkama saada majanduslanguse tingimustes ning aitavad kaasa eelarvepoliitika pikaajalisele jätkusuutlikkusele. Kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) tulubaasi muudatused ja keskpika perioodi rahastamine kajastub riigi eelarvestraategias. Struktuurivahendite kasutamise süsteem on toimiv ja võrreldes teiste riikidega kuluefektiivne ning võimaldab saavutada planeeritud eesmärgid.

Olulisemad 2018.a tegevused eesmärgi saavutamiseks:

Valitsus kiitis heaks keskse strateegilise dokumendina riigi eelarvestraategia aastateks 2019-2022 ning 2019. aasta riigieelarve seaduse. Koostati Rahandusministeeriumi kevadine ja suvine makromajandus- ja riigi rahanduse prognoos.

Arvestades, et valitsus on seadnud eesmärgiks aastaks 2020 kogu riigis üle minna tegevuspõhisele eelarvestamisele, toimusid just 2018. aastal peamised ettevalmistused kaasates protsessi mh kõiki ministeeriumeid ja nende allasutusi. Tegevuspõhisele eelarvele üleminek viiakse ellu eemärgiga omada riigi kuludest pakutavate teenuste kaupa paremat ülevaadet. Ettevalmistused sujusid vastavalt plaanitule.

Koostöös Riigikantselei ja teiste partneritega alustati pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ koostamisega.

Ühtse rakendusteenuse moodustamise eesmärgil viidi rahandusministeeriumi struktuuritoetuste ja maaeluministeeriumi regionaaltoetuste rakendamine üle Riigi Tugiteenuste Keskusesse. Riigi Tugiteenuste Keskusse viidi rahandusministeeriumist ka korraldus- ja makseasutuste funktsioonid, millede rakendamine tagab struktuuritoetuste korraldamise, Euroopa Komisjoniga suhtluse ning toetusraha kättesaamise. Esialgu on tehtud muudatusega seotud vaid rahandusministeerium ja tema valitsemisala, kuid loodud on võimalus, et edaspidi saavad ka teised ministeeriumid enda juhitavaid ELi ja muid toetusi Riigi Tugiteenuste Keskuse kaudu maksta.

Avalike ressursside tulemuslikuks ja efektiivseks kasutuseks koostati „Ettevõtluse ja innovatsiooni“ valdkonna tõhustamiskava. Vabariigi Valitsus kinnitas 04.10.2018 kabineti istungil tõhustamiskava, mis sisaldas ettepanekuid/tegevusi ettevõtete teadus- ja arendustegevuse stimuleerimiseks ja erasektori vahendite suuremaks kaasamiseks, riigi teenuskeskemaks muutumiseks ning ettevõtlustoetuste ühtse kontaktpunkti loomiseks.

Maksu- ja tollipoliitika valdkonnas oli 2018. aasta tegus ning aset leidis üsna mitu läbimurde tiitlit väärivat tegemist ja saavutust. Ülemaailmselt oli juba mitu aastat järjest laineid löönud OECD / G20 algatatud kasumi nihutamise ja maksubaasi õõnestamise vastane projekt BEPS, mis Euroopa Liidu tasandil realiseerus maksude vältimise vastase direktiivi vastuvõtmisega. Selle direktiivi ülevõtmistähtaeg jäi olulises osas 2018 aastasse ning töö direktiivi ülevõtmisel tulumaksuseadusesse nõudis Eestilt eriilmelise kasumimaksu tõttu loovat lähenemist ning tõi

kaasa tavapärasest suurema kommunikatsioonivajaduse. Töö ülejäänud direktiivi osade ülevõtmisega jätkub 2019. aastal.

Oluliseks saavutuseks võib vaieldamatult pidada edukat tööd seoses maksukorralduse seaduse muutmisega, millega lihtsustus nii maksuhalduri kui ka maksumaksja töö (kontrolliliikide ühtlustamine, ajatamise lihtsustamine, automaatsed dokumendid) ning muutus keerulisemaks varjatud maksupetturite elu (mitteametlike „niiditõmbajate“ vastutusele võtmise regulatsioon). Ka rahvusvahelises maksuõiguses oli aasta tegus – jõustusid uued maksulepingud, käis kibe töö uute lepingute kallal ja viimasena liikmesriikide seas liitus Eesti OECD mitmepoolse instrumendiga MLI. Lisaks võtab Eesti aktiivselt osa rahvusvahelisel areenil toimuvatest aruteludest digimajanduse maksustamise teemal, milles on läbimurret oodata 2019-2020. aastatel.

Kaudsete maksude osas väärivad esiletoomist mahukad elektri- ja kütuseaktsiisidega seotud muudatused. Elektri- ja gaasiaktsiisi soodustused on nüüd energiamahukatele tööstusettevõtetele kättesaadavad ka Eestis, mis loodetavasti parandab nende ettevõtete konkurentsivõimet. Samas piirab ebaõiglast ja ebaausat konkurentsieelist pikalt ettevalmistatud ja nüüdseks vastu võetud kütuseturu reaalaraja järelevalve pakett, mis raskendab maksupetturite tegutsemist ning vähendab igal aastal tekkivat kütuseaktsiisi- ja kütusega seotud käibemaksuauku.

Finantsvaldkonna väärtekaristuste reformi raames võttis Vabariigi Valitsus (edaspidi VV) vastu audiitoritegevuse seaduse, ning finantskriisi ennetamise ja lahendamise seaduse muutmise seaduse, millega tagatakse EL finantsvaldkonna õigusest tulenevate karistumäärade kohaldamine Eesti õiguses. Muudatus sisaldab ka rahapesu ja terrorismi rahastamise seaduse muudatusi vara pööratud tõendamiskoormuse ja virtuaalväeringute tegevuslubade väljastamise kohta, mille kooskõlastamine toimus väärtegade reformi eelnõu muudatustest eraldi.

Euroopa majandus- ja rahaliidu reformi raames otsustasid euroala valitsusjuhid, et ESM (euroala kriisilahenduse raamistik) saab uue rolli – kindlustada kriisi järel loodud pangandusliidus pankade kriisilahendust ehk olla kriisilahendusfondi kaitsemeetme pakkuja. Uue funktsiooni lisandumisega on üle vaatamisel ka ESMi teised instrumendid. Põhifookus on ennetavatel instrumentidel, mis aitaksid euroalal tõkestada kriisi üle kandumist ühelt liikmesriigilt teisele, või toetada liikmesriike, mida on tabanud muu negatiivne välismõju, mis ei ole tingitud riigi enda otsustest.

2018. aastal võttis VV vastu kindlustustegevuse seaduse ja võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on võimaldada nüüdsest ka tulundusühistel tegutseda kindlustusandjatena (kindlustusühistuna). Varem kehtinud seaduse kohaselt see võimalik ei olnud, sest kindlustusandjana võis tegutseda üksnes aktsiaselts või Euroopa äriühing.

VV võttis vastu pandikirjaseaduse eelnõu, mille eesmärk on luua krediitiasutustele võimalus emiteerida pandikirju (covered bonds), mis on üks võlakirjade eriliike. Eelnõu kohaselt arendatakse Eesti kapitaliturgu, luues võimaluse uut liiki võlakirjade emiteerimiseks) ja sinna investeerimiseks. Samuti suurendatakse finantsstabiilsust, tekitades Eesti krediitiasutustele täiendava instrumendi rahaturgudelt kapitali kaasamiseks. Lisaks tõhustakse Eesti krediititurgu, suurendades krediitdivõtjate (eelkõige ettevõtete) võimalust saada rahastatust ka finants- ja majanduskriisi tingimustes.

2.3. Demokraatia, riigivalitsemine ja kodanikuühiskond

2.3.1. Riigivalitsemine (Rahandusministeerium)

Eesmärk:

Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine.

Olulisemad 2018.a tegevused eesmärgi saavutamiseks

01.01.2018 seisuga lõpetati maavalitsuste tegevus, mis aitab kaasa mh kohalike omavalitsuste otsustusõiguse suurendamisele ning riigiasutuste vahelise funktsioonide jaotuse korrastamisele. Maavalitsuste ülesanded jagati olemasolevate riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste vahel.

Riigiteenuste kättesaadavuse parandamise ning kinnisvarakulude säästmise eesmärgil toetab Valitsus riigimajade loomist maakondadesse. (Riigimajana käsitatakse riigi pakutavate avalike teenuste paketti, mis on paigutatud klientide (Eesti elanikud ja ettevõtjad) huvidest lähtuvalt võimalikult soodsasse asukohta eelkõige maakonnakeskustes.) Alustati riigimajade loomise tegevus- ja ajakava elluviimisega, mh kasutatakse riigimajade loomiseks vabanevaid maavalitsuse hooneid. Juunis lepiti kokku otseste avalike teenuste pakkumise ja arendamise aluspõhimõtted, riigimaja toimetud ning riigimajas pakutavate teenuste pakett. Detsembris arutati teenuste pakette kõikide maakonnakeskuste puhul. Rahandusministeeriumis koostatud kontseptsiooni alusel luuakse riigimajad kõikidesse maakondadesse ja Tallinn ja Tartu. Hoonetes hakkavad paiknema ka riigitöötajate kaugtöökeskkonnad.

Selleks, et senisest suuremad omavalitsused võimaldaksid kodanikele kvaliteetsemaid teenuseid, tõsteti kohalikele omavalitsustele mineva tulumaksu osakaalu ja tehti muudatusi tasandusfondi jagamisel. Alustati sihtotstarbeliste toetuste järkjärgulise kaotamisega, et luua omavalitsustele paremad võimalused oma eelarvega paindlikumalt ümber käia. Kokku on riigieelarve strateegias aastatel 2018–2021 selleks ette nähtud 185 miljonit eurot.

Kokkuvõtteid tehti Vabariigi Valitsuse 31.03.2016 majandus- ja taristuministri ettepanekul moodustatud bürokraatia vähendamise rakkerühma tulemuste osas. Rakkerühmale laekus enam kui 1300 ettepanekut, millest umbes 300 olid suunatud ettevõtjate tegevusele. Otseselt bürokraatia vähendamisele suunatud 207 ettepanekust otsustati ellu viia 80% (165), millest tänaseks on ellu viidud 70% (sh osaliselt elluviidud ettepanekud). Lisaks on läbi viidud majandustegevusele seatud erinõuete vähendamine 12 valdkonnas ja bürokraatia vähendamisest kaugemale minevate ettepanekute elluviimine. Avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamisele suunatud ligi 1000-st ettepanekust otsustati ellu viia 418, millest on ellu viidud 46%.

2018. märtsis kiitis Vabariigi Valitsus heaks põhimõtted riigi hoonestatud kinnisvaraportfelli planeerimise, optimeerimise ning rahastamise otsuste tegemiseks, mille tulemusena koostati juba detsembris pikaajalised kinnisvara juhtimiskavad järgmise riigieelarvestrateegiaperioodi rahastamisotsuste tegemiseks.

Jõustus riigivaraseaduse muudatus, millega ühtlustati nende riigi osalusega äriühingute juhtimispõhimõtteid, mille väärtpaberid on noteeritud väärtpaberiturul või noteerimiseks on esitatud avaldus. Seaduse muudatuse eesmärk on tagada riigi osalusega börsil noteeritud äriühingute tegevuse kooskõla börsireeglitega ning kõigi aktsionäride võrdne kohtlemine. Riigil on 2018. aasta lõpu seisuga osalus veel 30 tegutsevas äriühingus. 2018. aastal noteeriti börsil AS Tallinna Sadama aktsiad, säilitades neis enamusosaluse.

2018 aasta kevadel alustati riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu

väljatöötamiskavatsuse koostamisega. Võimalike kitsaskohtade kaardistamiseks ja sihtrühma huvide selgitamiseks kohtuti 18 hankija või pakkuja esindajatega. Ettepanekuid ja mõtteid esitati arvukalt ka väljaspool viidatud kohtumisi. VTK saadeti kooskõlastamiseks 2019 aasta märtsis.

Oktoobris 2018 võeti kasutusele uus riigihangete register, mis toetab täielikku e-hangetele üleminekut. Uuenev riigihangete register pakub kaasaegset ja tõhusat töökeskkonda hankijatele riigihangete korraldamiseks ning pakkujatele uute pakkumisvõimaluste leidmiseks ja riigihangetel osalemiseks. Eesti on e-riigihangete korralduses esirinnas kogu Euroopa Liidus ning juba praegu tehakse üle 90% hangetest e-menetusena registris.

Järelevalve osas esitati 2018. aastal 53 järelevalveteadet. Plaanilise järelevalvemenetluse raames kontrolliti 21 hankija tegevust. Peamiselt tuvastatud rikkumisteks oli hankekorra ja/või hankeplaani puudumine või mittevastavus seaduses sätestatud nõuetele, riigihanke alusdokumentide koostamise nõuete eiramine, ning riigihanke korraldamata jätmine või õigusvastane osadeks jaotamine.

Halduspoliitika valdkonnas töötati koostöös teiste asutuste ja organisatsioonidega välja olulisi juhendmaterjale: riigihangete läbiviimist abistavad menetluskkeemid; teadus- ja arendustegevuse erandi kohaldamine teenuste tellimisel (koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga); alltöövõtjate regulatsiooni rakendamisega kaasnevad mõjud; Eesti Planeerijate Ühingu soovitusel ruumilise planeerimise konsultatsioonihanke läbiviimiseks; olerusringi kulude arvestamine riigihankel.

Keskse koolitusprogrammi raames toimus kaks riigiabi koolitust, kus kokku osales 270 inimest.

2018. aastal jätkus riigiabi andjate nõustamine riigiabi reeglite rakendamise osas.

Euroopa Komisjonile esitati iga-aastane aruanne Eestis 2017. aastal antud riigiabi kohta. Samuti esitati Euroopa Komisjonile eraldi aruanne Eestis 2016. ja 2017. aastal üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise hüvitamiseks antud riigiabi kohta (komisjoni 2012. otsuse alusel).

Vabariigi Valitsusele esitati ülevaade riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmisest 2017. aastal. Eesti riigi ja EL vahenditest toetati ettevõtjaid (riigiabi ja vähese tähtsusega abi kokku) 309,2 miljoni euroga, millest suurema osa ehk 86,2% moodustas riigiabi.

Aruandlus 3.0 esimese etapi raames loodi ettevõtjale tingimused automaatseks andmeedastuseks. Aruandlus 3.0 on Statistikaameti, Maksu- ja Tolliameti, ja Eesti Panga ühisprojekt, mille eesmärk on vähendada ettevõtete ja asutuste halduskoormust. Projekti käigus luuakse andmeesitajatele võimalus edastada andmeid otse majandusarvestusprogrammist. Andmete arvutamise koormus liigub andmeesitajalt Statistikaametile. Aastast 2018 võtavad MTA ja SA ettevõtjatelt andmeid vastu läbi masinliidese. Eesti Pank ei kogu enam palga ja tööjõuga seotud andmeid, sest ta saab need Statistikaametilt. Arendustööd jätkuvad esmalt järgnevate andmerühmadega: tulud-kulud, kaupade väliskaubandus, teenuste väliskaubandus, varad, kohustused, omakapital ning hinnad.

2.5. Kohalikud omavalitsused ja regionaalpoliitika

2.5.1. Regionaalareng ja maaelu (osaliselt Rahandusministeerium)

Eesmärk

Toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus.

Olulisemad 2018. a tegevused eesmärgi saavutamiseks

Haldusreformi kuludele tõmmati joon alla ning eraldise suuruseks jäi ligi 66 miljonit eurot. Enamik eraldisest ehk 50 miljonit eurot läks investeringuteks. Volikogude algatusel ehk vabatahtlikult ühinenud 47 omavalitsusele eraldatakse ühinemistoetustena kokku 64,5 miljonit eurot. Sellest 49,9 miljonit eurot moodustavad investeringud, 8,6 miljonit eurot koondamishüvitised ning 6 miljonit eurot muud kulud. Ühinemistoetuse eesmärk oli premeerida neid omavalitsusi, mis viisid haldusreformi läbi ise. Välja anti ka kogumik „Haldusreform 2017“. Lisaks korraldati maavalitsustelt üle tulnud ülesannete täitmise tagamine ning regionaalhalduse osakonna töö käivitamine Rahandusministeeriumis.

Ühtlasi valmisid juhendmaterjalid korrupsiooni ennetamiseks ja sisekontrollisüsteemi tõhustamiseks kohalikes omavalitsustes ning metoodika kohalike omavalitsuste teenuste seiramiseks. Valdonna ministeeriumid koostöös Rahandusministeeriumiga analüüsisid võimalusi täiendavate ülesannete üleandmiseks omavalitsustele, kuid lõplike kokkulepeteni ülesannete üleandmiseks ei jõutud.

2018. aastal eraldati regionaalprojektide toetuseks kokku üle 91,6 miljoni euro. Riigieelarvelistest programmidest eraldati toetust 2256 projektile, kokku 9,4 miljonit eurot. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetusi said 162 projekti, kokku üle 82 miljoni euro – 2018. aastal otsustati rahastada 93 projekti kokku 55,9 miljoni euroga, lisaks sellele osalesid Eesti partnerid 69 Euroopa territoriaalse programmi koostööprojektis, kus Eesti partneritele eraldati programmide seirekomiteede otsustega toetusteks 26,2 miljonit eurot. 2018. a lõpu seisuga osales koostööprogrammide projektides 449 Eesti partnerit. 2018.a kiitis Euroopa Komisjon heaks ka Eestivene piiriülese koostöö programmi viis suuremahulist taristuprojekti, mille kaudu investeeritakse Eestivene piirialadesse enam kui 20 miljonit eurot programmi vahendeid.

Olulisteks muudatuseks 2018. oli regionaaltoetuste rakendamisel maavalitsuste ülesannete üleandmine maakondlikele arendusorganisatsioonidele 2018 alguses ning rakendusüksuse funktsioonide üleviimine EASist RTKsse septembris 2018. RTKsse koondati ka Eesti-Läti ja Eesti-Vene programmide korraldusasutus ja sekretariaadid ning Interreg projektide järelevalve üksus.

Valitsus kiitis 27.09.2018 heaks Eesti regionaalarengustrateegia 2014-2020 rakendusplaani aastateks 2018-2020, mille raames on Rahandusministeerium käivitanud Ida-Viru programmi ning alustanud Kagu-Eesti programmi ettevalmistusi.

Mereala planeeringu eskiislahenduse koostamiseks viidi läbi mahukad kaasamisprotsessid mh ka rahvusvahelisel tasandil¹. Planeeringu koostamine on ajakavas.

Valmis uuring, millega kaardistati maakondade tööstusalade arengueeldusi ning piiranguid. Uuringu tulemusel valmis analüüs, mis sisaldab üldist ülevaadet tööstuse arengust Eestis, tööstuse arengueelduste analüüsi erinevates maakondades, ülevaadet maakondlikust nõudlusest

¹ <http://mereala.hendrikson.ee/arutelud.html>

ja olulisemate tööstusalade arendusvajadustest. Olulisima järeldusena leiti, et piirkondades arendatavad tööstusalad vastavad nõudlusele, kuid senisest enam tähelepanu tuleb pöörata olemasolevate tööstusalade järjepidevale arendus- ja turundustegevusele.

Riigi eriplaneeringute osas lõpetati Lõuna-Eesti puidurafineerimistehase eriplaneering ning Rahandusministeeriumile esitati taotlus riigi eriplaneeringu algatamiseks Eesti ja Soome vahelise raudteetunneli ning sinna juurde kuuluva tehissaare kavandamiseks.

Valmistati ette metoodiline tugi ja juhendamine uute üldplaneeringute koostamiseks valdavas osas Eesti omavalitsustes (juhendmaterjalid, tööseminarid, toetusmeetmete välja töötamine). Astuti olulised sammud riikliku ühtse planeeringute andmekogu moodustamiseks (ühtsed planeeringute nõuded, ühtse andmekogu eelanalüüs).

Kohanimevaldkonnas kinnitas kohanimenõukogu lähiaastate arengueesmärgid.